

Pastoraal en diaconaal bezoekwerk in Hervormd Vreeswijk.

1. Visie op pastoraat en diaconaat

Als Hervormde Gemeente Vreeswijk onderkennen we al eeuwenlang het belang van pastorale en diaconale zorg. Beide colleges beschrijven hun visie op pastoraat en diaconaat in hun eigen beleidsplannen.

Kort gezegd heeft het pastoraat betrekking op de herderlijke zorg voor gemeenteleden. Het werk van een herder is: *weiden, hoeden, onderhouden, beschermen*. Christus vertelt in Johannes 10 dat hij de Goede Herder is die voor zijn schapen zorgt. Deze zelfde taak hebben ook de predikant en de ouderlingen die door Christus geroepen zijn. Zij vormen samen het ouderlingenberaad of consistorie. Daarnaast wordt ook heel de gemeente in bijvoorbeeld de brieven van Paulus en Petrus opgeroepen om de onderlinge zorg te bevorderen. Het leiding geven aan de uitvoering van deze oproep behoort ook tot de herderlijke taak van de ouderlingen.

Het diaconaat heeft met name betrekking op de dienst van barmhartigheid en gerechtigheid in de gemeente en in de wereld om ons heen. De taak van de diaconie komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in Micha 6:8: *Er is jou, mens, gezegd wat goed is, je weet wat de HEER van je wil: niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God*. De diaconie probeert deze opdracht zowel binnen als buiten de gemeente te vervullen. De diaconie weet zich tevens geroepen om de onderlinge diaconale zorg binnen de gemeente te bevorderen.

Ook in de kerkorde van de PKN wordt geschreven over diaconaat en pastoraat. In ordonnantie 8 waar het gaat over de missionaire, diaconale en pastorale arbeid van de gemeente, wordt als eerste het volgende gezegd:

De gemeente vervult haar missionaire, diaconale en pastorale roeping in het besef dat de daaruit voortvloeiende taken zowel in hun onderlinge samenhang als in hun eigenheid behartigd dienen te worden.

Deze gedachte van onderlinge samenhang en eigenheid van de colleges fungeert samen met hetgeen beschreven staat over de taken en de verantwoordelijkheden van het consistorie en de diaconie als uitgangspunt voor dit beleidsplan.

Omdat dit plan gaat over het pastorale en diaconale bezoekwerk, wordt hier niet zozeer ingegaan op de missionaire arbeid van de gemeente. Dit neemt niet weg dat er altijd vanuit het missionaire werk een beroep kan worden gedaan op het pastorale en diaconale bezoekwerk dat hieronder nader wordt toegelicht.

2. Wijkteams

a. Het wijkteam en de structuur van de gemeente

Binnen onze gemeente krijgt het bezoekwerk vorm in drie wijkteams. Elk wijkteam bestaat uit twee ouderlingen, een diaken, minimaal twee bezoekbroeders en/of –zusters en eventueel één of twee HVD-ers. Samen verzorgen zij het bezoekwerk binnen hun wijk. De drie wijken die er binnen onze gemeente zijn, hebben ongeveer eenzelfde omvang en samenstelling. Het woord wijk wordt dus niet zozeer geografisch opgevat. Binnen het wijkteam bekleedt een ouderling de rol van voorzitter.

b. Bezoekwerk en het wijkteamoverleg

Het wijkteam komt vier keer per jaar bijeen op van te voren bepaalde momenten. Tijdens dit wijkteamoverleg wordt er een verdeling gemaakt van de af te leggen bezoeken binnen de wijk.

Hierbij wordt per situatie bekeken wie het bezoek het beste af kan leggen. Ook wordt van geval tot geval bekeken of het bezoek door één of twee bezoekers wordt afgelegd. De verdeling van de te brengen bezoeken wordt op papier gezet en naar de bezoekers van het wijkteam gestuurd bij wijze van actielijst. De bezoeken dienen voor het volgende wijkteamoverleg te zijn afgelegd. Als dit niet lukt wordt er tussentijds per mail of telefoon naar een vervanger binnen het wijkteam gezocht die het bezoek kan afleggen. Tussentijdse nieuwe vragen om bezoek worden per mail of telefoon verdeeld.

Op een volgend wijkteamoverleg worden de afgelegde bezoeken teruggekoppeld en wordt er besproken of verdere pastorale of diaconale hulp nodig is. Ook wordt er tijdens het wijkteamoverleg gebeden voor alle mensen die een bezoek hebben gekregen of dat zullen krijgen.

Door op deze manier te werken, wordt het bezoekwerk van een heldere structuur voorzien. Ook kan er goed op zowel pastorale als diaconale noden worden ingesprongen doordat de bezoekers binnen het wijkteam allemaal een eigen primaire taak of verantwoordelijkheid hebben. Tijdens bezoeken opgevangen signalen die duiden op de vraag naar pastorale en/of diaconale zorg, kunnen binnen het wijkteam bij de juiste persoon worden neergelegd. Het onderlinge contactmoment tijdens het wijkteamoverleg zorgt ervoor dat er recht kan worden gedaan aan de soms ingewikkelde combinatie van diaconale en pastorale nood. Deze manier van werken biedt de bezoekers ook de mogelijkheid om taken op te pakken die passen bij hun eigen specifieke talenten en mogelijkheden. Daarnaast fungeert het wijkteamoverleg als een klankbord. Als bezoekers tegen problemen aanlopen, kunnen ze dit delen binnen de vertrouwelijkheid van het wijkteam. Zo kunnen de bezoekers ook elkaar tot een hand en een voet zijn.

c. Structuur in het wijkteam

De voorzitter van het wijkteam is eindverantwoordelijk voor het functioneren van het wijkteam. Hij leidt het wijkteamoverleg, is verantwoordelijk voor het vervullen van vacatures, heeft contact met de beheerder van de ledenadministratie, zorgt dat nieuwe bezoekers worden ingewerkt, beheert de lijst met bezochte en te bezoeken mensen en is het aanspreekpunt voor de predikant. Ook probeert hij een positieve en constructieve sfeer binnen het wijkteam te creëren.

De drie voorzitters zien er gezamenlijk op toe dat de wijkteams op ongeveer dezelfde wijze functioneren. Eén keer per jaar is er daartoe een overleg tussen de drie wijkteams waarbij ook de predikanten aanwezig zijn. Hier wordt tevens het functioneren van de wijkteams tegen het licht gehouden en is er ruimte om knelpunten te bespreken. Bij voorkeur vindt dit overleg plaats op een al geplande consistorievergadering.

Verder staan alle bezoekers van het wijkteam op hun beurt ingeschreven in één van de twee andere wijken zodat ook zij kunnen rekenen op bezoek.

d. Pastorale eenheden en speerpunten

Bij het samenstellen van een bezoekrooster werkt het wijkteam met twee gegevens, namelijk de pastorale eenheden binnen de wijk en specifieke doelgroepen die worden gedefinieerd aan de hand van een aantal speerpunten.

Het doel en uitgangspunt is dat ieder meelevend gemeentelid eens in de vier jaar een bezoek krijgt van een van de bezoekers van het wijkteam. Een dergelijk gesprek moet in de eerste plaats een geloofsgesprek zijn. Uiteraard heeft dit gesprek ook een functie in het opvangen van eventuele signalen die vragen om pastorale of diaconale aandacht. Om dit doel te realiseren, gaat het wijkteam uit van de pastorale eenheden die in de ledenadministratie zijn vermeld. Gemeentelieden die wel onder de pastorale eenheden in de ledenadministratie vallen maar die geen bezoek willen, worden er door het wijkteam uitgefilterd. Tijdens (telefoon)gesprekken waarin deze mensen aangeven geen bezoek te willen ontvangen, wordt door de bezoeker aangegeven dat er over vier jaar opnieuw contact wordt opgenomen om de mogelijkheid tot bezoek opnieuw voor te leggen.

Sommige situaties vragen om urgente actie van het wijkteam. Daartoe zijn speerpunten opgesteld die tijdens ieder wijkteamoverleg besproken moeten worden. De speerpunten zijn als volgt:

Speerpunten pastoraal:

- mensen in geloofscrisis
- mensen die gemist worden
- levensmomenten: geboorte, trouwen, scheiding, overlijden, bijzondere leeftijden (vanaf 75 elke vijf jaar), bijzondere jubilea (huwelijk: 25, 40, 50 en dan elke vijf jaar)
- nieuw ingekomen leden

Speerpunten pastoraal/diaconaal:

- ernstig zieken (lichamelijk / psychisch)
- weduwen/weduwnaren
- mantelzorgers
- eenzamen

Speerpunten diaconaal:

- mensen zonder betaald werk
- mensen in financiële nood
- alleenstaande ouders met kinderen

Het is duidelijk dat veel speerpunten zowel diaconaal als pastoraal van aard zijn. Van geval tot geval wordt bekeken welk persoon binnen het wijkteam het betreffende bezoek het beste af kan leggen. Dit geldt eveneens voor de bezoeken waarin het geloofsgesprek centraal zal staan. Iedere bezoeker kan zelf bepalen of hij of zij dergelijke gesprekken wil voeren. Hij of zij zorgt dat de voorzitter hier weet van heeft. Voor de bezoekbroeders en/of –zusters geldt dat ze naast de eventuele geloofsgesprekken bezoeken afleggen die in principe niet van urgente diaconale en/of pastorale aard zijn. Te denken valt aan bezoeken die betrekking hebben op de speerpunten eenzaamheid en levensmomenten.

De jeugd van onze gemeente valt in eerste instantie niet onder de verantwoordelijkheid van het wijkteam. De jeugdouderling en een betrokken diaken dragen samen zorg voor het pastoraat en diaconaat onder jongeren. Hiervoor is een apart beleidsplan ontwikkeld. Wel reageert het wijkteam alert als er signalen van pastorale of diaconale nood onder jongeren worden opgevangen. In dergelijke gevallen neemt de voorzitter van het wijkteam contact op met de jeugdouderling of de jeugddiakonen. Ook als er door het wijkteam signalen worden opgevangen die duiden op problemen in de relatie van ouder en kind, bijvoorbeeld in het geval van opvoedproblemen, wordt de jeugdouderling hiervan op de hoogte gesteld.

e. De rol van het consistorie binnen het wijkteam

Het wijkteam is bezig met pastoraat en diaconaat. Dit geldt voor alle leden van het team. Pastoraat is daarmee niet het exclusieve terrein van het consistorie. De rol van de ouderlingen in het wijkteam is daarom als volgt:

- het nemen van de eindverantwoordelijkheid voor het behalen van het pastorale doel; namelijk dat alle pastorale eenheden in de wijk eens in de vier jaar de mogelijkheid tot een geloofsgesprek dienen te hebben.
- vanuit hun ambtelijke verantwoordelijkheid leiding geven aan het pastorale aspect van het wijkteam. Dit krijgt vorm in het adviseren, toerusten en motiveren van de leden van het wijkteam met betrekking tot het pastorale aspect van het werk. Het consistorie kan, zeker wat betreft de toerusting, hulp en onderwijs van professionals aanvragen.

- bijzondere pastorale verantwoordelijkheid nemen, door het brengen van bezoeken aan gemeenteleden. Het gaat daarbij om ambtelijke bezoeken, waarbij het feit dat ouderlingen in hun ambt bevestigd zijn een toegevoegde waarde heeft. Zij beoordelen tevens of een bezoek door een predikant gewenst is, waarbij geldt dat de predikant ook een eigen verantwoordelijk hierin heeft.

De ouderlingen behouden altijd de mogelijkheid om buiten de kennis van het wijkteam om bezoeken bij gemeenteleden af te leggen.

f. De rol van de diaconie binnen het wijkteam

Evenals pastoraat is diaconaat niet het exclusieve terrein van de diaconie. De rol van de diaken in het wijkteam is daarom tweërlei:

- vanuit zijn ambtelijke verantwoordelijkheid leiding geven aan het diaconale aspect van het wijkteam. Dit bestaat uit het adviseren, toerusten en motiveren van de leden van het wijkteam met betrekking tot het diaconale aspect van het werk. De diaconie kan, zeker wat betreft de toerusting, hulp en onderwijs van professionals aanvragen.

- bijzondere diaconale verantwoordelijkheid nemen, door het brengen van bezoeken aan gemeenteleden. Het gaat daarbij om ambtelijke bezoeken, waarbij het feit dat diakenen in hun ambt bevestigd zijn een toegevoegde waarde heeft. Dit zullen in ieder geval de situaties zijn waar sprake is van financiële nood.

Verder zal de diaconie het wijkteam informeren over de bloemengroet. Deze groet gaat meestal naar een ziek gemeentelid of een gemeentelid dat net uit het ziekenhuis ontslagen is. Deze informatie kan door het wijkteam worden meegenomen in het samenstellen van een nieuwe bezoeklijst.

Evenals de ouderlingen behouden de diakenen altijd de mogelijkheid om buiten de kennis van het wijkteam om bezoeken bij gemeenteleden af te leggen.

g. De rol van de predikant en zijn relatie met het wijkteam

De predikant is eindverantwoordelijk voor alle vormen van crisispastoraat. De predikant heeft overleg met de drie voorzitters van de wijkteams. Zij zullen samen afstemmen of een bezoek van de predikant in specifieke situaties binnen de betreffende wijk wenselijk is. Daarnaast sturen de voorzitters na ieder wijkteamoverleg de nieuwe bezoeklijst door naar de predikant zodat hij op de hoogte is van de af te leggen bezoeken. Ook heeft de predikant een taak in de vorming en toerusting van de bezoekers van het wijkteam.

Uiteraard heeft de predikant in dit alles ook zijn eigen verantwoordelijkheid en bevindt hij zich in een vrijere rol.

h. Vertrouwelijkheid en geheimhouding

Binnen het wijkteam wordt er gesproken over gemeenteleden die bezocht moeten worden. Hierbij wordt door de betrokken ouderlingen en de diaken toegezien op het naleven van de geheimhoudingsplicht.

In het geval van diaconale nood of zorg wordt er hooguit gedeeld dat er bij een gemeentelid sprake zou kunnen zijn van een vraag om diaconale aandacht. Dit is genoeg informatie voor de diaken om een bezoek te gaan brengen. Tijdens de terugkoppeling van het bezoek in het volgende wijkteamoverleg gaat de diaken in principe niet in op de aard van de geboden hulp. Dit geldt met name als het gaat om het bieden van financiële steun. Dit soort informatie wordt alleen binnen het college van diakenen gedeeld.

In het geval van pastorale nood of zorg kan er in de meeste gevallen een naam in verband worden gebracht met een pastoraal speerpunt. Dit geldt echter niet voor het speerpunt 'mensen in geloofscrisis'. In een dergelijk geval mag de naam van het betreffende gemeentelid nooit binnen het wijkteamoverleg in verband worden gebracht met dit speerpunt. Mocht een bezoeker van het wijkteam weet hebben van een geloofscrisis bij een gemeentelid, dan stelt hij of zij uitsluitend de betrokken ouderlingen van het wijkteam op de hoogte.

Verder wordt er tijdens de terugkoppeling van alle pastorale bezoeken in een volgend wijkteamoverleg niet nader ingegaan op de inhoud van het bezoek. De opmerking dat 'pastorale aandacht gegeven is' volstaat.

Bij zowel pastorale als diaconale aandacht is er dus sprake van gedoseerde informatie. Binnen het wijkteamoverleg voldoen de begrippen 'pastorale en diaconale aandacht'. Vervolgens kunnen uitsluitend ouderlingen verder worden ingelicht omtrent een pastorale situatie en kunnen uitsluitend diakenen verder worden ingelicht omtrent een diaconale situatie.

Binnen het wijkteam bestaat de schriftelijke verslaglegging uitsluitend uit een lijst waarop staat wie wanneer een bezoek heeft gekregen of gaat krijgen.

Voor iedere bezoeker binnen het wijkteam geldt dat er nooit met mensen buiten het team en zo min mogelijk met elkaar gesproken wordt over gemeenteleden in de wijk.

Iedere bezoeker, bezoeker, bezoekerzuster en HVD-er die namens het wijkteam bezoeken aflegt, ontvangt voordat zijn of haar werk begint een benoemingsbrief. In deze brief wordt een clausule opgenomen waarin het bovenstaande over vertrouwelijkheid en geheimhouding wordt uitgelegd.

i. Communicatie

Elk wijkteam maakt jaarlijks een kleine folder waarin de foto's, namen, contactgegevens en functies van de leden van het wijkteam staan vermeld. Deze folder wordt verspreid in de wijk. Door de kleur van de folder wordt duidelijk tot welk van de drie wijken een gemeentelid behoort. Gemeenteleden weten zo dat ze bij de bezoekers van het wijkteam voor zichzelf maar vooral ook voor anderen een diaconale of pastorale hulpvraag kunnen indienen.

Wij hopen en bidden dat het bezoekwerk in onze gemeente door het werken in wijkteams zegenrijk zal zijn. We hopen dat alle bezoekers binnen het wijkteam hun eigen gaven en talenten kunnen inzetten om zo samen de gemeente te dienen en voor te gaan in de onderlinge zorg voor elkaar.

Procedurevoorstel:

1. Presentatie en document met begeleidende brief naar kerkenraad. Besluitvorming. (jan. 2014)
2. Wijkverdeling. (februari)
3. Gesprek met alle mensen die bezoekwerk doen. (feb/maart 2014)
4. Bemensing van de wijkteams. Begint bij de colleges. Aanstellen van een hoofdverantwoordelijke per wijkteam. (maart/april 2014)
5. Gemeente informeren middels een gemeenteavond. (april 2014)
6. Wijkteamfolder ontwerpen.
7. Implementatie plan. (september 2014)